

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

Редакция: 1. Администрация:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
Телефоны: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Нью-Йорка (212) 227-4125
УНСоюз: (201) 451-2200
з Нью-Йорка (212) 227-3250
(212) 227-5251

РІК LXXXI Ч. 17 TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРСІ СІТІ І НЬО ЙОРК СВБОТА, 26-го СІЧНЯ (JANUARY) 1974 No. 17 VOL. LXXXI

ІЛІНОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАКУПИВ РІДНІСНУ КНИГОЗБІРНЮ УКРАЇНІКИ

Чикаго (Д-р Д. М. Шогорин) — Віолетта Ілінойського Університету в Урбані. Шампейн недавно заклала відому книгозбірню покійного Іллі Чайковського в Детройті. Закуплена збірка нараховує понад 7,000 томів старішої літератури і в більшості рідкісних монографічних і періодичних видань публікацій переважно в другій половині 19-го і в першій половині 20-го століть. Замітне число з них видані в першій половині 19-го століття, а деякі видання, зокрема церковні книги, сягають своїм віком 18-го століття.

Покійний І. Чайковський, що сам був автором окремих літературних і біобібліографічних праць та ряду статей, присвятив довгі роки, особливо в час свого життя в ЗСА від 1947 до 1973 року колектуванню цієї книгозбірки і те, знання стало напевно його другою професією. В процесі цієї праці він зумів навізати дуже корисні зв'язки з книгарнями, інституціями та окремими особами головно вченими гуманістичних наук, зокрема з тими, що цікавилися українськими проблемами з майже всіх країн американського та європейського континентів, включно з державами комуністичного блоку. Одержавши від них матеріали з Туреччини та Ізраїлю.

Закуплена книгозбірка складається з видань, публікацій переважно українською мовою. Крім них включено також праці, присвячені українським проблемам, в чужих мовах. З останніх найбільшими є групи монографій та серійних видань у польській (біля 300 томів) і далі — в німецькій та російській мовах. За предметами в колекції найчисленніше заступлена укра-

їнська література, це — повні зібрання творів українських класиків, повісті і збірки поезій, переклади творів чужих, зокрема західно-європейських авторів на українську мову, і літературознавчі праці. Далі йде кілька видань мовознавчих монографій (включаючи біля 30 різних словників), праці з історії України та української культури, релігійні книги та праці з діяками мистецтва, географії, економіки, і суспільно-політичних наук та бібліографії. Багатою в ній є також збірка дитячої літератури. Майже всі матеріали в колекції є першого видання.

Цю цінну книгозбірню вдалося Ілінойському Університету набути завдяки великому і наскрізь прикладному зрозумінню важливості українських студій, що його чергово виявили керівні органи цієї високої школи, зокрема проф. Ральф Т. Фішер, директор Центру Студій Східно-Східного Союзу і Східної Європи. З метою одержання потрібних фондів на закупку книгозбірки Чайковського проф. Фішер у своєму листі до університетської Ради Дослідів між іншим писав:

„Дехто може протестувати, вказуючи, що ця (українська) Д. Ш) діяльність не належить до тих які зацікавили б велике число дослідників. Я, знову, підкреслюю, що ми являємося одним з небагатьох американських університетів, які вчать українську мову та українську літературу та що Україна, як найбільша з національних меншин Східно-Східного Союзу, заслуговує на багато більшу увагу, ніж та, що їй до цього часу прис- (Закінчення на стор. 4-й)

Еджил Крогв засуджений на 6 місяців, заперечує причетність президента Ніксона

Вашингтон. — Еджил Крогв, колишній голова так званих „пльомберів“, тасмної слідчої групи Білого Дому, був у четвер, 24-го січня засуджений на 6 місяців ув'язнення за його роллю у вломи до канцелярії психіатра Луїса Філдінга, який лікував Данієла Елсберга. Як відомо, Елсберг викрав так звані „Пентагонські документи“ та передав їх пресі, а за твердженням деяких джерел — також советській амбасаді у Вашингтоні. У заяві, вихлошеної перед федеральним суддею Герардом Гесселем і кореспондентами недовзі після засудження, Еджил Крогв заперечив причетність президента Ніксона до цієї справи, кажучи: „Я не одержав від Президента жадних особли-

вих інструкцій, або уповноважень відносно цього влому — безпосередньо, чи посередньо“. Колишній голова „пльомберів“ також сказав, що винус тільки себе самого за цю „велику помилку“ та „огидну поведінку“. Крогв, 34-річний адвокат, мав бути засуджений на два до шість років ув'язнення, але суддя Гессел зменшив кару на 6 місяців тюрем та 18 місяців пробаци. Хоч Крогв заявив, що „пльомбери“ були „покликані Президентом і організовані Джоном Ерліхманом“, то сказав, що за рішення вломлюватися до канцелярії д-ра Філдінга відповідає тільки він сам — Крогв. Влому був виконаний 3-го вересня 1971 року, а метою його було одержати інформації про Данієла Елсберга.

Президент Ніксон буде поборювати спроби формального обвинувачення

Вашингтон. — Президент Ніксон, під час зустрічі з 18-ма республіканськими лідерами Конгресу, заявив, що буде всіма силами поборювати спроби формального поставлення його в стан обвинувачення. Як зустріч відбулася у вівторок, 22-го січня, в час, коли його противники в обох Палатах Конгресу посилюють свої вимоги, щоб Річард Ніксон зрезигнував з посту президента, а бо був формально обвинувачений Палатою Репрезентантів. Коментатори твердили, що заява Президента може означати, що він відмовиться передати Юридичній комісії Палати інформації в справі Вотергейт тощо. Як відомо, Юридична комісія тепер розглядає можливість такого формального обвинувачення президента Ніксона. Думають, що Президент по-

кликатиметься на принцип розподілу влади між окремими частинами федерального уряду, а також на приватні конфіденційності президентських розмов. У зв'язку з Вотергейтом, сенатська комісія, яка від листопада минулого року не переставала переслідують, у середу, 23 січня, проголосувала відбутися принаймні ще 6 переслухань свідків. Голосування пройшло згідно з партійною приналежністю членів цієї комісії. Три республіканські сенатори хотіли, щоб комісія перестала діяти, та залишила розслідування в руках Юридичної комісії Палати, а чотири демократичні сенатори голосували, щоб продовжувати діяльність цієї Вотергейтської комісії. Переслухання мають бути відновлені у вівторок, 29-го січня.

МекНамара критикує Палату Репрезентантів за обмеження заордонної допомоги

Вашингтон. — У четвер, 24-го січня, президент Світлого Банку Роберт МекНамара заявив, що рішення Палати Репрезентантів не збільшувати вилучу ЗСА цього банку представити собою „суцільну катастрофу для сотень мільйонів осіб в найбільш бідних країнах світу“. Як відомо, день рашіше, тобто в середу, 23-го січня, Палата Репрезентантів відкинула 248 голосами проти 155 пропозицію Уряду збільшити на 1.5 бильйон доларів вилучу Америки для Асоціації для Міжна-

родного розвитку, яка є відділом Світлого Банку. Ця Асоціація допомагає тям Намаму, що їх Об'єднані Нації — окреслили „найменше розвиненими“ в економічному значенні. МекНамара та інші членики Світлого Банку надіються, що Палата змінить свою думку і такі признавати ці фонди для Асоціації, бо таке трапилося в 1969-му році, коли конгресмени спочатку відкинули законопроект, який призначував гроші для Світлого Банку, а опісля схвалили.

Померла Лідія Улицька, активний член ОУН в Стрию

Озон Парк, Н. Й. — Минулої середи, 23 січня в домі свого сина Юрія біля Олбані померла на 59-му році життя св. л. Лідія з Калуських, вдова по св. л. Останові Улицькому. Народжена в Граці в Австрії, св. л. Лідія до Другої світової війни проживала в Стрию, де її батько д-р Володимир Калуський був відомим адвокатом та суспільно-громадським діячем. За студентських часів св. л. Лідія, як і св. л. мігр Остап Улицький, з яким вона пізніше одружилася, були найбільш активні в підпільному націоналістичному русі. Характеристикою їхньої життєвої долі після війни можуть послужити метрики їх четверо дітей, кожне з яких народилося в іншій країні. Покійна одружила дочку Анну та сина Ігоря, Юрія і Андрія з їхніми родинками. Панахида за спокій душі Покійної буде відправлена в неділю, 27-го січня, о год. 8-й вечора в похоронному заведенні

Волли Лябелла в Озон Парку, а похорон буде в понеділок, 28 січня, о год. 9-й раніо з української католицької церкви св. Марії в Озон Парку.

СВЯТО ДЕРЖАВНОСТІ
В ГЕМСТЕДІ

Громада повіту Насав відзначить великою академією свято самостійності і державності. Академію, яка відбудеться в неділю, 27-го січня, п. р. о год. 3-й по полудні в Католицькому Центрі св. Володимира в Юніон-дел, організує Відділ Українського Конгресового Комітету. В програмі виступлять: Марія Душник і Роман Лисняк — реферати, студія танцю під керівництвом Ульяни Шмерковської, хор церкви св. Володимира — дир. проф. С. Марусевич, капеля бандуристів 42-го Відділу ОО ЧСУ, дир. о. С. Кіндзеряв, Пастухів і виступ молоді Плясту з Гемстеду.

Куба — „перша вільна в Америці“ держава

Москва. — В газеті „Правда“ з 22 січня В. Чічков опублікував досить об'ємисту статтю, в якій намагається довести, що першою справді „вільною“ і „незалежною“ державою в західній гемісфері є... Куба. „Вільною“ і „незалежною“ вона стала з моментом приходу до влади Фідела Кастра і встановлення на Кубі „соціалістичної системи“. Чічков пише, що „Куба дорога народом Латинської Америки тим, що вона першою на цьому континенті ступила на новий, соціалістичний шлях розвитку“. Куба, ступивши на шлях соціалізму, могла вирішити ряд найбільш наболих, пекучих проблем, які тривожать всіх латиноамериканців... Стрілка барометра латиноамериканського життя пороз та більше схиляється до Куби. Успіхи острова Свободи дали поштовх ростов національного самознання і культури народів, які говорять еспансь-

кою мовою. Кубинське агентство „Пренса Латина“ розбило монополію американських інформаційних агентств... Факт існування соціалістичної Куби впливає не тільки на духовне життя народів, він міняє політичний клімат в цьому районі... Коли бачиш на карті цей острів — вуську смугу земля серед голубих просторів Карибського моря, то відразу уявляєш собі каравелу, що бжить по хвилях, Каравелу революції! Вона відкриває західній гемісфері нову історичну епоху“ — написано у „Правді“.

Продовжується чистка пероністського руху

Буенос Айрес, Аргентина. — Президент Хуан Перон і його консервативні прихильники продовжують широкомасштабну чистку пероністського руху. Метою чистки є усунення з цього руху лівих елементів. Ліві робітничі, студентські та політичні організації, які протягом політичного екалію Перона домагалися його повернення до Аргентини, тепер часто обвинувачені в марксизмі і їм загрожує виключення з пероністського руху. Ліві пероністські урядовці, наприклад, провінційні губернатори, можуть кожної хвилини бути звільнені з постів більш консервативними провідниками пероністської Юстіціалістичної партії, або самим Пероном. Наприклад, у вівторок, 22-го січня, під натиском Перона мусів зрезигнувати Оскар Бідегей, губернатор провінції Буенос Айрес, який належав до фракції лівих пероністів. Існує можливість, що незабаром будуть звільнені ще 3-4 губернатори.

Чистка лівих елементів розпочалася після вбивства у вересні минулого року Хо-зе Руччі, який був провідником правої робітничої спілки та близьким приятелем Перона. Ще досі не відомо, що справді бив Руччі, але консервативні пероністи звинувачували в ньому лівих пероністів. Опісля ще кілька правих і лівих пероністів згинули внаслідок атентатів, а інші були брутально побиті. Чистка посилюється на початку цього тижня, після того, як у суботу, 19-го січня, 70 членів марксистської теоретичної Революційної Армії Народу напали на військову заголу в місцевості Азуль, вбиваючи команданта гарнізону, його жінку та одного воїка, та схоплюючи заступника команданта.

Лівія та Ірак не годяться на скасування нафтового ембарго

Бейрут, Ливан. — Тут наспіли повідомлення про те, що уряди Лівії та Іраку відмовилися скасувати нафтове ембарго щодо ЗСА, а також негативно поставилися до заляганої на 11 лютого у Вашингтоні конференції у справі нафтової політики. Згідно з планом американського уряду у цій конференції мали б взяти участь держави, які імпортують нафту і держави-експортери нафти. Лівійський прем'єр Абдул Салам Даллоу заявив, що в американській політиці по відношенню до арабського світу нічого не змінилося і не існують ще передумови для скасування ембарго. Та-

ке саме становище займає уряд Іраку, який припинив експорт нафти до ЗСА, але не зменшив продукції нафти, як це зробили інші арабські держави. Прем'єр Джаалуд заявив також, що з становищем лівійського уряду погоджується уряд Савдської Аравії. Він заповів, що вибирається до Європи, де проведе розмови з урядами окремих західних європейських держав. Незалежно від такого становища Лівії та Іраку, міністер зовнішніх справ Кувейту Ахмед аль-Джабер повідомив, що кувейтський уряд також не бачить поки що достатніх причин для скасування ембарго на нафту.

Помер сл. п. Маріян Чучман, колишній старшина УГА

Торонто, Канада. — В четвер, 24 січня с. р., тут помер на 75-му році після короткої і важкої недуги сл. п. Маріян Чучман, учасник Визвольних Змагань, кол. старшина Української Галицької Армії, чоловік кол. гол. радної, тепер почесного члена У.

Н.С.О.У., пані Марії Демидчук. Панахида будуть відправлені в суботу 26 і в неділю 27 січня в похоронному заведенні Кардинала при вул. Аннет в Торонто. Похорон відбудеться в понеділок, 28 січня о год. 9.30 ранку з церкви св. Покрови на цвинтарі Преспект.

МОСКОВСЬКІ ПАТРІАРХ ІМЕНІ
ВІХАВ ДО ЕТІОПІЇ

Москва. — Советська преса повідомила, що 16 січня „патріарх московський і всієї Русі Пимен... вийхав з офіційною і дружньою візитом до Етіопії на запрошення імператора Гайле Саласіа І і голови етіопської церкви Абуки Теофілоса“. Про

Домагається висліду слідства в справі розстрілу гестапівцями польських професорів у Львові

Лондон. — Польська еміграційна газета „Дзєнік Польська“ і Дзєнік Жолнержа“ сповістила, що Владислав Желєнський, братинок відомого польського письменника, літературного критика і перекладача Тадеуша Боя-Желєнського звернувся в листах до прокураторів Німецької Федеральної Республіки (Західної Німеччини) в Гамбургу і в Дортмунді з вимогою подати до загального відомо вислід судового слідства в справі розстрілу Т. Боя-Желєнського і двадцять й одного польських професорів, проведенню гітлерівським гестапом у Львові 4 липня 1941 року. У своїх листах Владислав Желєнський покликається на ревіляційні зізнання польської графині Кароліни Лянцкоронської, що їх вона склала у судовому процесі проти шефа гітлерівського гестапо Ганса Крюгера, за-судженого в квітні 1967 року у Мюнстері у Вестфалії на досмертну тюмру за вимор-

дування 80 000 жидів у Станиславові. Крюгер заявив Лянцкоронській ще в 1942 році вразно, що „розстріл лівельських професорів — це його справа“. Був присутній при цій еказеції також офіцер гестапо Вальтер Кучман. Німецькі окупанти намагалися потім затерти сліди свого злочину і в 1943 році розкопали руками жидівської „бригади смерті“ могили розстріляних професорів, між якими крім Т. Боя-Желєнського, були професор лівельської політехніки К. Бартель, професори медицини А. Ішпінський, Р. Ренцкий, А. Соловій та ін., спалили їх тіла і попіл розсипали по полях. Советські пропагандисти, в тому числі і співавтор виданого у Києві 1956 року памфлету „Під чужими прапорами“ Владімір З. Бєлєс намагалися згодом скинути вину за розстріл лівельських професорів на українців, зокрема ж на воєнків українського з'єднання „Нахтігаль“.

А. Сахаров прославляє Солженіцина за його талант, працю й відвагу

Женева. — Провідний советський дисидент акад. Андрей Сахаров відзначив у телефонічному інтерв'ю, проведеному з кореспондентом швейцарської газети „Трібюн де Женев“, величезний талант, спроможність до праці й відвагу цюваного тепер советською пресою письменника Олександра Солженіцина, автора опублікованого в Парижі твору „Архіпелаг ГУЛаг“. — „Я переконаний — заявив А. Сахаров — що його праця має і буде мати основну важливість для нашого народу і для всієї людськості. Треба сподіватися, що „Архіпелаг ГУЛаг“ будуть читати ширше не тільки на Заході, але і в Советському Союзі і що цей твір стане каменем, який остаточно розквітає мур, що розділяє людство“.

Водночас із цим повідомляють з Москви, що режим почав атакувати Солженіцина, як „зрадника советського народу“ вже й із допомогою плякатів, розпильованих на публічних місцях. Західні обсерватори стверджують, що це вперше в історії останніх десятиріч режимна пропаганда почала використовувати плякат для особистих атак. Пресова агенція Советського Союзу ТАСС заатакувала також „Нью Йорк Таймс“ за те, що він не друкував критичного у відношенні до Солженіцина листа якогось нібито „відомого американського письменника і публіциста“ Алберта А. Кана. Редакція цієї газети вияснила, що вона такого „листа до редакції“ не одержала, а тільки статтю, що її згодом на вимогу автора йому повернено.

Немає вже фінансової загрози для радіо „Свобода“ і „Вільна Європа“

Мюнхен. — Виступаючи тут перед представниками преси, директор радіових передач „Вільна Європа“ Ральф Волтер заявив, що немає вже фінансової загрози для обидвох радіостанцій „Вільна Європа“ і „Свобода“. Він з прикритістю ствердив, що такі труднощі фінансового характеру були причиною, що дирекція була змушена звільнити з праці 85 робітників в Мюнхені і 59 в Нью Йорку, враз зі скороченням видатків на інші цілі і навіть зменшення годин передач на різних мовах. Директор Волтер підкреслює, що причиною, як дехто думав, не була політика відпущення між ЗСА і СССР, а скоріше спад ціни долара, що дуже негативно відбилася на бюджеті.

жети радіостанцій, головню в Європі. Очевидно, скорочення Конгресом ЗСА на 10 відсотків бюджету радіостанцій мало теж вплив на останні потягнення керівників радіостанцій. Однак, заявив Волтер, заходи опадності були переведені і в будучому не плануються дальшого скорочення персоналу радіостанцій. Пододаючи по вістку „Дейлі Телеграф“ коментує: „Демократичні суспільства, що ведуть психологічну боротьбу з Москвою, надзвичайно купні у витратах коли треба представити їхній погляд комуністам; на томість вони (комуністи) диспонуєть необмеженими сумами своїх підданців, які зуживають на ведення пропаганди за кордоном“.

Грецький суд засудив на кару смерті повітряних піратів

Атени. — В четвер 24 січня відбулася третя судово розправа проти двох арабів, членів Палестинського Визвольного Фронту, які 5 серпня 1973 р. виконали збройний напад на атенськомую левовиці, вбиваючи п'ять осіб і ранили 55. Суд визнає обвинувачених Шафіка Гусейна ель-Аріда з Палестини та Таліаля Каледа Каддурата з Лівану винними у „особливо огидному злочині“, засуджуючи їх на кару смерті. Незалежно від цього суд засудив кожного з обвинувачених додатково до 27 років ув'язнення за нелега-

льне посідання і вживання зброї і намагане вбивство. Такий присуд суд виніс, не зважаючи на прохання прокуратора про помилувисті. Того роду присуд був загально несподіваним, бо переважно переконав, що арабські повітряні пірати будуть звільнені та депортовані до котроїсь арабської країни. Арабські повітряні пірати оборонялися тим, що вони тільки виконували наказ своєї організації і що їхнім завданням було виконати замах на пасажирів до Ізраїля на летовищі в Ате-нах.

СВОБОДА SVOBODA

FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc., 30 Montgomery St., Jersey City, N.J. 07303.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07308

Знову Куба

Під кінець січня на Кубу приїде з офіційною візитом генеральний секретар ЦК КПРС Л. І. Брежнєв. З голосів совєтської преси видно, яку увагу Москва присвячує цим відвідинам. Вже від довшого часу на сторінках совєтських газет публікуються інформації про заплановану поїздку, наголосуючи її особливу важливість. Цьому не приходить дивуватися, враховуючи роль, що її відіграє Куба під сучасним пором, перетворившись в авангард російської імперіалізму у західній гемісфері. Треба відзначити, що кубинські комуністичні лідери навіть не приховують такої ролі Куби, чому дав вислів, між іншими, міністер освіти Хосе Рамон Фернандес, публікуючи в „Правді“ з 16 січня статтю „Куба: школа на службі соціалізму“.

Про те, чого сподівастся Москва від поїздки Брежнєва на Кубу, свідчать кореспонденції ТАСС з Гавани, опублікована в „Правді“ з 17 січня, у якій розповідається про те, як „Куба готується до зустрічі товариша Л. І. Брежнєва“. У цій кореспонденції ТАСС написано так:

„Ця історична візита щодо своєї важливості і значення виходить за межі інтересів народів і комуністичних партій Куби і Совєтського Союзу. Вона, безсумнівно, матиме чималий вплив на міжнародну ситуацію в цілому, а зокрема на положення в Латинській Америці. Латино-американські народи з надією і всезростаючим інтересом слідкують за досягненнями кубинської революції“.

Як відомо, з нагоди візита Брежнєва на Кубу там відбудуться не тільки зустрічі совєтських і кубинських лідерів, але також з запланована зустріч Брежнєва з комуністичними лідерами всіх країн Латинської Америки. Це останнє має свою окрему вимову, бо сигналізує рішення Москви поводити свої агресивні заміри щодо Латинської Америки, перервані в часі т. зв. кубинської кризи в 1932 р., коли то СССР мусів, під натиском ЗСА, зрештуктури зтворення на Кубі бази для міжконтинентальних ракет. Для нікого не є таємницею, що країни Латинської Америки знаходяться у стадії серйозних соціальних і політичних неспокоїв, а навіть революцій, з чого безперечно хочє скористатися Москва. Поїздка Брежнєва на Кубу нічого доброго не ворожить для ЗСА і всього західного світу.

Фальш і брехня

„Проблема Совєтського Союзу в тому, що брехня стала тут не тільки моральною категорією, але й основою держави“, — стверджує О. Солженіцин в одній із своїх останніх заяв. Ще в більшій мірі стосується це совєтської інформаційної служби, чи на пропаганди.

Особливо забірною була, є і продовжує бути московська пропаганда у відношенні до „українських буржуазних націоналістів“ і українських християнських Церков. Кожного року поналяються сотки пашквільних статей і десятки памфлетів і брошур, сповнених брехнею, видавками й наклепами на устів, бандерівців, мельниківців і сучасних українських світських і церковних діячів на еміграції, з принищенням усіх усяких можливих злочинів.

Так, для прикладу, вже довгими десятиліттями совєтські офіційні чинники обнувають українців, між ними й українських воєнків із військових формацій під час Другої світової війни, у спричиненні кривавого злочину, довершеного гітлерівським гестапом у Львові 3-4 липня 1941 року — розстрілі двадцять й одного польських професорів. Вини чи співвину за цей жорстокий злочин приписують совєтські пропагандисти українцям, не вважаючи на всі свідчення очевидців того часу, що ОУН чи її члени українських військових формацій не мали ніякого відношення до того злочину, що „заслугу“ в його переведенні взяв на себе ще в 1942 році ославлений шеф станіславського гестапо Ганс Крюгер, чи й на фактичні дані польських історичних джерел, базованих на зізнаннях десятків свідків того часу, в тому числі й найближчих членів родин розстріляних без суду професорів. Повторюю це безглузде обвинувачення ще в листопаді минулого року київський журнал комсомолу „Дніпро“ в пашквільній статті проти українських пластуців, мовляв, це „молодчик“ з Пласту й Лугу „разом із гітлерівцями знищили велику групу вчених Львова в перші ж дні окупації міста“. По я в л о с я це забіркане твердження в той же час, як братанок розстріляного тоді ж у Львові, разом з іншими „польського літератора Т. Воя Желєзняков“ виступив з вимогою до західнонімецьких судів подати вислід слідства в справі цього злочину, що його спричинниками були зазгадуваний Ганс Крюгер і його ж опричники з гестапо.

На таких же коротких ногах побудовані й усі інші брехні про „буржуазно-націоналістичні злочини“.

Олександр Біланюк

УКРАЇНА — ЦЕ НЕ РОСІЯ

Усі ми уболіваємо над фактом, що американська преса, радіо і телевізій — часто включають „Україну“ і „українців“ під поняття „Росія“ і „Росіяни“. Та від самого лише уболівання і нарікання справа не покращається. Треба послідовно і безперервно писати листи до авторів такого термінологічного зловживання. Досвід доводить, що листове спростування зустрічається часто з прихильним відгуком і спонукає до подальшого осередження народних сучасної російської імперії.

Ось конкретний приклад: Дня 2 січня 1974 р. відомий телевізійний коментатор Ерік Севарейд знаменито зрештуктури нову книжку А. Солженіцина про масовий терор у більшовицькій імперії. Все було б гаразд, якби Севарейд був хоч трохи дбайливіший, коли говорив про всіх совєтських політичних в'язнів, як „20 мільйонів росіян“.

Як звичайно, а це робить з таких випадків, а вислав Севарейдові у цій справі листа, і отримав звичайну відповідь, у якій він признає свою помилку. (Відбитка листів слідує за цим листом).

У відповіді Севарейд мене заспокоїв зауваженнями, що я був єдиним, хто запропонував проти його недбайливого зживання терміну „Росіяни“. Саме це його зауваження заставило мене надіслати цю справу на пресову форму. Севарейд з кожного вечора слухав мільйони людей, а в тогу, без сумніву, сотки, чи й тисячі, свідомих українців. Ієвже ми стали такі ледяні, що більше не беремося спростувати плутанини термінів „Росія“ і „Україна“? Адже, в більшості ця плутанина уможовлена лише наївністю і ювонною недбайливістю, а не злобою чи неприхильністю. Заічили та обдумали листи, і таких випадків, невідомо, мають хорісні наслідки. Тодікуди один добрий лист, тожє сягнути більше, як гу тна демонстрація. (Прому не розуміти мене зле, а не проти демонстрацій); хто не спроможний писати діловий і неабразивний лист, хай хоча демонструє.

Кінчу закликом до нашої свідомого громадянства: пильно стежити за проявами плутанини термінів „Росія“ і „Україна“ та негайно протестувати їх рішучими, але вичлвливими листами. Про грубіші термінологічні прогріхи (головно про ті, що в енциклопедіях і шкільних підручниках), слід повідомляти нашу пресу, яка вже доведе їх до відома ширших кругів своїх читачів. Лише широко закороєно і напопільно дією ми зможемо раз на завжди покінчити із термінологічними невглаством відносно України, яке все це так часто зустрічаємо в американській пресі, а радіо і телебаченні.

ЛИСТ ДО Е. СЕВАРЕЙДА

Arnold Eric Sevareid
Columbia Broadcasting System
51 West 52nd Street
New York, N.Y. 10020

Dear Mr. Sevareid:

Unwittingly, I should think, you have gravely offended about half of the Soviet political prisoners — those who are not Russian.

Millions of Lithuanians, Latvians, Ukrainians, and other non-Russian nationals, were sent to the concentration camps solely because they refused to submit to Russification. To talk of them in the context of "20 million Russians", as you did in your commentary on January 2, 1974, amounts to an expression of contempt for a cause for which they sacrificed their lives.

Please have the courage to correct your error, on air. In the future, please do not use the term "Russia" when you mean "Russian Empire", and the term "Russian" when you mean "subject of the Russian Empire". The price for a proper language is just too high for too many people in this case. Thank you.

Sincerely,

Oleksa Myron
Bilaniuk, Ph.D.
Professor of Physics
Swarthmore College

ВІДПОВІДЬ ЕРИКА СЕВАРЕЙДА

Dear Mr. Bilaniuk,

Thanks for your note. You're quite right that we get slip shod in references to "Russia" and the "Russian people" when that includes a lot of territory and a lot of people who aren't, properly speaking, Russian at all. This is a good — or bad — example of the problem of shorthand in extremely compressed broadcast writing.

I quite understand your resentment. I doubt, though, that great numbers of political prisoners are going to be offended because they will not have heard those remarks. Yours is the only letter of protest I've received on this point.

Sincerely,

Eric Sevareid

ЕМИГРАЦІЙНЕ НОВИЧЕНЕ 1974

Новий Роче, Новий Роче, Кожний щодень від тебе хоче, А ми просимо неможно; Дай героя нам одного!

Не даси героя зброї, То ще інші з герої, А щоб знав ти, про що мова: Дай ти нам — героя Свою!

Слово — меч його хай буде, І гармата і торпеда, Слово — атомова зброя! Дай такого нам героя!

ВАДИМ ІНШИН

Антін Рудницький

ЗОЛОТИЙ ГОЛОС

(Пам'яті Михайла Голінського)

На протязі свого дотеперішнього життя та довголітньої диригентської діяльності в різних оперних театрах, автор цих рядків мав нагоду зустріти десятки співаків та чути сотні, як в їх оперних так і концертних виступах. Були між ними й співаки, імена яких увійшли в історію світового вокального мистецтва й в історію опери, співаки, голоси, музикальність, виконавчі й драматично-співачі таланти яких здобули ім'я світовою славою та зробили яскравими прикладами їх власного та майбутніх поколінь. Пригадую тих великих співаків, яких я чув, їх голоси й їх інтерпретації. Шаляпін, Вагнер, Скіпа, Джелі, Росенге, Слезак, Шор, Вієрліг, Шлюснес, Клініс, Чеботарі, Леман, Шуман, Мельхіор, Піцца, Флагстад, Рейзіл, Нежданова і т. д. і т. д., чи наш український корифей співацького мистецтва: Мишуга, Меніцинський, Крушельницька, (як прикро, що їх троє я чув тільки по одному разу, при кінці їх співацьких кар'єр, коли вони, як співаки, були вже такі інші від тих, якими вони мусили бути в молодості, чи в своїх зрілих роках!). Думаю теж про терпіння, великих співаків у нашому, сучасному часі, таких, як Фішер-Діскав, Нілсен, Корелі, Тебальді, Калас, Пваркофф, С а д ерленд Сікс, і т. д. і т. д., чи наших українських, Велу Руденко, Наталка і т. д. і т. д.

Та згадуючи й „чууючи“ їх голоси (музики мають і свій шостий, чи десятий мисел, дякуючи якому вміють у своїй уяві, чи в своєму „внутрішньому вуші“ відтворити давно — почути звуки, подібно, як кожна людина вміє пригадати і бачити з своїм пам'яті, давно небагаче обличчя, чи красивий — згадуючи голоси тих усіх великих співаків, у моїй музичній пам'яті йдуть золотом ниткою й дзвенять золотим звуком голос Михайла Голінського.

Цей голос був феноменальний. Своєю якістю — тенором темного, героїчного тембру, шляхетного кольору, металевий звучності, могутньої сили, ідеально рівний і кришталевий чистий у всіх регістрах, голос Голінського був найвищою якості — голос світового масштабу.

На поштові й окреслення назви „великий співак“ складається низка характеристичних рис, які, хоч і незвичайно розділені рівномірно, всі разом, у сполучі, не обходяться. Отже, великий співець мусить мати голос непересічної якості; мусить мати вроджену музикальність, яка пізніше відповідно розвивається в наслідок професійних студій, праці й професійного досвіду; мусить мати вроджену, непересягнену інтелектуальну, загальну й музичну, щоб розуміти глибину й вартість виконуваних вокальних партій чи творів й стилів, або й навпаки, їх безвартість та банальність; мусить мати вроджену культуру духа й своєрідну мистецьку інтуїцію — одне й друге невідомо, щось, що годі реалістично описати, чи визначити. Одне й друге можна окреслити одним словом: талант! Времі, великий співак, чи ті, що їм призначено ними стати, мусять мати — як і всі інші мистці й музиканти, „з крові й кости“, необхідної амбції змагати до найвищої мистецької мети. А це можна досягнути тільки постійною витривалістю й працею, працею, працею... Мало було і є одиниць ці згадані характерні риси прикмети й тому так мало було і є справді великих співаків. Очевидно, крім великих співаків були й є дуже добрі й добрі, коли одна, або й більше, із згаданих характеристикних рис мало розвинуто або й інколи навіть цілком відсутня.

Найгірша справа — зі співаками, які крім голого (звичайно не особливо якоїсь) не мають ані музикальності, ані загальної й музичної інтелектуальності, ані культури духа й мистецької інтуїції — себто таланту — ані навіть амбції стати кращим, своєю наполегливою, постійною працею. Такі співаки з мистецтвом й музикою нічого спільного не мають; заховаю у свій власний голос, вони вважають свої високі ноти альфою й омегаю музичного твору й свого власного „мистецтва“. Вони здебільшого переходили якись вокальний вишкіл, виступали (й виступають) публічно, і навіть можуть „похвалитися“ газетними дописами (писаними приятелями чи людьми, які на музиці, мистецтві співу й на голосах взагалі нічого не розуміють), „які то вони добрі, чи знаменні! А відсутність загальної й музичної інтелектуальності, питома людиною подальшість на компліменти й повна відсутність самокритики, спонукає їх вірити в кожне похвалене слово — навіть коли воно фальшиве, неправдиве й без будь-яких заснов.“ Як сумно, що власне того роду співаків (чи псевдо-співаків?) ми тут в Америці, маємо чимало!

Михайло Голінський був унікалом тому, що його голос, даний Богом, давав забувати про ті, чи інші недотачі й відсутність тих, чи інших прикмет. Не дивлячись на свій довголітній досвід, автор цих рядків даремно шукає в пам'яті за другим подібним випадком, коли б тільки сам голос і ніщо інше, робив і залишав таке враження, як голос Голінського. Маючи — такий голос, очевидно він мусів стати співаком — але була це чиста припадковість, тому, що своєю натурою й ментальністю, цілим своїм „я“ він був далеким до музики, оперової сцени, концертної естради, й до мистецтва взагалі. Усе це було йому чуже й незрозуміле. І цей факт також свідчить про нього, як сво-

єрідного унікала: що не дивлячись на все те, він тільки й єдино дякуючи своєму феноменальному голосові зумів сягнути становища першого драматичного тенора оперних театрів України й Польщі. На жаль, особисте виступає життя з одної сторони й нехотіть буди-яке зусилля — необхідна частина праці! — не дали йому можливості здобути подібне становище в інших, більших, чужинських оперних театрах. Коли після його гостинного виступу, в „Аїді“ у двадцятих роках, берлінська міська опера запропонувала Голінському постійний контракт, під умовою, що він на протязі літа вивчить по-німецьки, очевидно — партію Логенгірна, він на це не погодився, як і відкинув у тридцятих роках, подібну пропозицію філадельфійської опери, тоді під дирекцією відомого польського диригента, Еміля Млінарського.

Пригадую знайомство з М. Голінським, що в двадцятих роках і нашу з ним принази до кінця його життя; пригадую трьох-річну постійну співпрацю у Державній Столичній Опері в Харкові і спільні концерти його з Марією Сокол, мого дружиною, завжди з мною при фортепіані; пригадую літні місяці, проведені нами з ним у його вільній „Мірослава“ в Дорі й Карпатах, його довготривалі відвідини нас тут, над морем у Нью Джерсі, і наші відвідини Михайла на його овочевій фермі в Грімсбі, в Канаді. Пригадую його блискуче виконання мого „Прологу“ до Франківського „Мойсея“, з симфонічною оркестрою, з нагоди відкриття пам'ятника на могилі Франка у Львові, й не менш пам'ятні Ювілейні вистави „Запорожці за Дунаєм“, в Оперовому Театрі у Львові і в низці найбільших міст Західної України, з передовими українськими оперними артистами й повною оркестрою; пригадую пам'ятну поїздку до Москви, на „гала“ концерт у Кремлі, на який Харківська Опера вислала своїх репрезентативних співаків Марію Латвиненко-Вольгемут, Марію Сокол, Івана Паржінського і Михайла Голінського.

Та більше всього пригадуюся мені спільні оперові вистави, опери, якими я диригував, а Голінський в них виступав у провідних тенорових партіях — „Турандот“, „Пікова дама“ (чи пак, тоді у Харкові „Цинова краля“), „Тоска“, „Аїда“, „Кармен“, „Паяци“... В історії української вокальної ділянки ім'я Михайла Голінського залишиться назавжди не тільки тому, що він був першим українським співаком, який виступав у Берлінській Опері, у московському „Великому Театрі“ і в Тифлісі, в Грузії, в обох цих операх співаючи партію Радамеса в „Аїді“ по-українськи, але головною тому, що його голос між українцями не мав собі рівного на протязі цілого століття — а може й на довго в майбутньому.

Іскер

З НАШИХ ВІДНІВ

ЧУДО В БЕТЛЕГЕМІ

Під кінець „старого“, 1973 го року автор цих рядків мав нагоду і виступи приємності концертувати з Суміанським тріо „Обловеники“ з Філадельфійської місті Ветлегемі, Пенсильванія, в Вассейні твердого „бузилля“, — як пишуть в „Вісникові зетт“. Люди там „привітні, гостинні, дуже гарно нас зустрітали, але „нушу призналися, що не багато бракувало і був би й саж що миль зустрічі геть „попсува“, — своїми нерозв'язними словами.

А погав я нішу програму, навізуючи до біблійної назви місцевої „Ветлегем“, чи по-німецьки означає, з Вифлєшу „юдейського“. Не знаю, від чого пішла назва вайбів міста: чи з того Вифлєшу, де народився Христос? „Спас, чи від „Ветлегем“ „Оїл“, — казав „я, що зразу викликало „оміа на залі“. Так, як так, згадаю „Ветлегем“ (чи Ветлегем), будить в душі передсвітлові настрії, тогочасні колекції, чедрувати, йти з колядою на Визвольний фронт, як на Гарвардську катедрі, взагалі — зробити колекту, на якусь благородну мілью.

І тут я еміль помітив, що взяв фальшивий тон! В залі залягла тиша, на обличчях у громади, появилася затурбованість, дала роззубленість, дещо вже зрештуктури став, обнувати кишені, зготувати, як то кажуть, на все найгірше... Відаю — прощай, мені терез голови! — „Спробуй ти, Іване, дитинцю, — тепер рятуй ситуацію!“

І я загукую з іншою богині: — Але ви не лякайтеся, шановні емігранти! Я приїхав сюди, до вас, без календаря, і тому жадна колекта не передбачається!

Це треба було бачити, як у людей прояснювалися обличчя, як радісні усмішки появлялись тут то там, на устах! І тоді автор цих рядків усвідомлює собі, що просту істину — як легко можна зробити людям приємність: сказати їм кілька теплих слів, що не буде коректи, і зразу відчувати іншу реакцію на залі, відчуватися відірвання, зміну настрою, люди набирають до вас довіри й симпатії, дають вам більше кредит, — раді з того, що не треба давати готівки.

Цим я не хотів би сказати, боронь Боже, що наші люди перестали бути жертовними, не відчуватися на національні потреби, коротко казавши — „не дають“! Дають, дають, аж їм часом, від чого давання, „давай-ка“ болить, але так мені здається, що саме під час святкового сезону, чи „забав“, як колект є дещо забавою, і тоді відчується тут то там, у громадах, легке нерестовому з нього приходу... Іскер

ВІДВІДИНИ ВЕРДЕНУ І РЕФЛЕКСІ

Мирон Заклинський

(1)

Щід час минулорічних ваканцій подорожував я по старих містах північно-східної частини Франції, як Кольмар, Страсбург, Райм та ін. Оглядаю і їхні середньовічні й ренесансові ділянки з оригінальними, стилевими домами, паладами, цитаделями, зокрема їхні готичні катедралі. Ті катедралі — це закована в камінь 800-600 років тому безірна краса й велич. Уже за саму цю архітектуру творчість треба з найбільшою пошаною ставитись до культури середньовіччя.

Аж одне місто, між Мецом і Раймсом, ввело мене в іншу добу й іншу дійсність — у ХХ вік. Це — Верден, що вєлєлася на весь світ несамоовитою борнею, коли німці завзялися здобути його під час Першої світової війни, в 1916 році. Хоча це місто дуже старе, за римських часів називали його Веродунум, однак в ньому не шукають пам'яток старовини тому, що коли німці вели місяцями наступ на форти цієї-найважливішої французької твердині, вони зруйнували були місто гарматним вогнем. Зате дуже численні відвідувачі Вердену оглядають колишні укріплення в його околиці, головню форту Дуомон і Во, за

які місяцями кипіла люта борня, відвідують інтересний музей коло тих фортець, костяри та пивтар, де спочивав тодішня французька молоддь. Одного дощового літнього вечора прибув я на двірць цього міста. Обставини в околиці залізничного двірця якісь капарні, маломістечкові. Сидячий великий готель коло двірця зачавний. Кілька поближких готеліків зайняті. Для великої більшості прибулих туристів не було приміщення, і їм пришлося мандрувати до середмістя.

Другої днини знайшов я станцію автобусів, які щоденно виїжджають в околицю фортець Дуомон і Во. В автобусі, в якому я їхав, мало було подоржних, мабуть, тому, що день був непогідний: хмари низько нависли і з них час від часу накрапав дощ. Коли ми зближались до мети, водій автобуса почав оповідати пасажирам на тему укріплень і боїв коло Вердену. Я трохи знав французьку мову, читав журналі й доступніші своїм стилям книжки, але з говореної мови мало розумію. Водій же кілька разів зупиняв автобус і щось пояснював. З яскравих інтонацій і поваги його мови бачив я, що це не є звичайний

водій, але й інформатор відвідувачів і щирий французький патріот.

Пояснення не були мені потрібні, бо я читав багато про Верден, давніше і недавно. Пам'ятаю, наче це було вчора, як я, УССРілець, слідував у Соснові, над Стріпном, в лютому й березні 1916 року, за ходом тієї несамоовитої борні з поміччю відеоскопів часопису. Також пізніше читав я в різних часах про ту німецьку облогу Вердену, зокрема в 1966 році, коли була 50-та річниця цієї події. Тепер бажав я оглянути форти та музеї і побачити, як шанують французи ту свою молоддь, який припала особливу трагічна роль — загородити своїми грудьми доступ німцям до Вердену.

Команда німецької армії добре знала, що здобування Вердену, — це дуже твердий горіх, тому приготувалася до нього й солідно. Ця твердиня стояла в 1914 році на перешкоді німцям у їх наступі на Францію від сходу. Тому німецька армія наступала з півночі, через Бельгію, не звважаючи на її суверенність і нейтральність. Отже, начальники головної команди німецької армії, генерал Фалькенгайн, зосередив коло Вердену взимі 1915/16 рр. маси найкращого військового і технічного артилерії різного калібру, включно з найважчими. Він хотів заскочити французів несподівано і тому вся підготовка відбувалася в таємниці. Французька команда помітила ту підготовку, але не

сподівалася, що йдеться про наступ на самий Верден.

В першу чергу оглядали ми форт Во. Горб, у якому він збудований, низький, довгий і скелястий. В одній місці зверху велика заглибина. Мабуть, німецькі стрільня пробіли там скелю й бетон до самого нутра. Всередині форту довгий коридор, низький і дуже вогкий. Зі стелі та зі стін скапав дождь. На кам'яній дошці місяцями болото. Правду казавши, мало було в ньому цікавого. Окопи довкола нього давно вже затерті, ями від гранат виривані негаче по віні.

Німці почали обстріл того форту 21 лютого, але опанували його аж на початку червня. Його обсада дуже терпіла наслідки від недостачі води, але твердо оборонялася. Командантові хоробрій й упертій залогі гратулявавши після здачі форту сам командант 5-ї німецької армії, що вела наступ на Верден.

Коло цього форту, а ще більше коло форту Дуомон, який оглядали ми по ньому, паркували відвідувачі численні авта. Тепер я зрозумів, чому великий готель коло залізничної станції зачинений. Влізши відвідувачі Вердену не потребують чути в місті: вони приїждять автами на кілька годин, щоб оглянути обидва форти, музеї, пивтар тощо.

Похайли ми до сильного колись форту Дуомон. Німцям пощастило зайняти його на початку облоги, після

кількаденного, несамоовитого, ніколи в історії воєн ще не баченого бомбардування. Німці зайняли його без бою, бо обсада залишила форт. Командант, що видав наказ покинути форт без бою, очевидно зовсім „втратив голову“. Головний командант французької армії, ген. Жорж негаче признався на команданта Вердену високо-талановитого й енергійного ген. Петена, який переорганізував оборону твердині та доставу до воєнських становів воєнного матеріалу, військових частин та харчів і зупинив відступ. Щоб опинити повільне просування німців уперед, придумав він особливий, дуже коштувату тактику: безупинні протинаступи. Гинула маса військ, шпиталі французького запліла переповнювалися раненими. Верден, як писали часописи, відкріткою кривавою раною Франції. Однак, німецькі втрати під час боротьби з тими протинаступами були також жалкі. Французька артилерія, дарма, що числом куди слабша від німецької, працювала задовільно. З німецьких добірних полків і батальйонів верталися по битвах лише незеліті гурти. В спомині одного німецького воєня описав, як його протягом одного дня тричі привалили землею французькі гранати, але врятували йому життя за кожним разом товариші.

При вході до форту Дуомон стоїть висока, масивна, залізо-бетонна вежа. Вона дуже пощерблена при землі гра-

натами. Головний коридор у тому форті високий, добре освітлений і чистий. Немає там вороніт. Вдвох коридорі залі й кімнати для залогів. Ідальня, відпочивальня, шпиталь, операційна та ін. В декількох залах залишено трохи давньої обстановки.

У цьому форті над гурт значно збільшився. Наш провідник зупинився кілька разів і довго пояснював і оповідав. Одним із бичів коридорів дійшли ми до малого майдану, де стоїть пам'ятник. На ньому написано німецькою і французькою мовами, що німцям, які вєдвалилися у тому форті, трапилися раз жалкіша пригода: серед них вилетіла бомба великої сили й убила кількасот воєнків.

Коли ми оглянули Дуомон, автобус повів нас до музею боротьби за Верден. Там виставлено предмети, що пояснюють й уявляють розмах і вигляд тієї борні. Натягнутий відвідувачів був там особливо великий. У передній кімнаті товпилися люди коло довшого стола, оглядали й купували картини з видами фортець і зі зніманнями головних командантів, оборонців Вердену та відвідувачів залогівні книжки, що лежали на столі. Я запам'ятав лише найкоротший і найважливіший: „Пекло Вердену“. На стінах припилені відписи листів, мабуть від різних до воєнків. Прочитав їх не було часу. Наш гурт поспішав. Я прочитав короткий уривок: „Виділи твої очі, сину, замкнулися, мій ніколи не переставала плакати“.

H. H.

H. H.

УДБАВА

сини з Роландами

Зголошення Дебютанток в місцевих Осередках
або в Головній Управі СУМА в Нью Йорку.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

LYTWYN & LYTWYN
UKRAINIAN
FUNERAL DIRECTORS
AIR CONDITIONED
Обслуга ЦЕПРА 1 ЧОСНА.
Our Services Are Available
Anywhere In New Jersey.
801 Springfield Avenue
IRVINGTON, N.J.
NEWARK, N.J.
ESsex 5-5555

КОВАЛЬЧИК
FUNERAL HOME.
Completely
AIR CONDITIONED
Займається Похоронами
в окресті NEW JERSEY.
Ціна приступлива для всіх.
Обслуга чесна й найкраща.
У випадку смутку в родині,
якщо, як і донеда, так і
в поді

WILLIAM F.
RASLOWSKY, Manager
129 Grand Street
(cor. Warren Street)
Jersey City, N.J. 07302.
HENDERSON 4-5131.